

РОЗВИВАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ В СИСТЕМІ ШКІЛЬНОЇ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ

Кучерук О. А.

Україна, м. Житомир, Житомирський державний університет імені Івана Франка

У сьогочасних умовах розвитку інформаційного суспільства в науковців і педагогів-практиків зростає інтерес до забезпечення й використання широкого віртуального інформаційного простору та розроблення методичних рекомендацій щодо опрацювання його контенту в навчальному процесі. З погляду концепції нової української школи особливого освітнього значення набувають веб-орієнтовані інформаційно-навчальні ресурси. Тому актуальною стає проблема використання, зокрема, електронних бібліотек для створення інтерактивного інформаційного середовища в навчальних закладах різних рівнів освіти.

Аналіз праць науковців свідчить, що вони закономірно активізують дослідження питань застосування електронних ресурсів, з-поміж яких і електронних бібліотек, для реалізації навчально-розвивальних цілей (В. Биков, Г. Гордійчук, О. Коневщинська, Н. Морзе, Т. Новицька, Н. Соколова та ін.). Крім того, В. Попик зазначає, що формування в Україні сучасного електронного національного наукового інформаційного простору важливе не лише для забезпечення потреб наукових досліджень та навчання. Воно є нагальним завданням і в контексті зміцнення інтелектуальної незалежності України [3, с. 9]. Проблеми ж розроблення й упровадження електронних ресурсів у систему вітчизняної мовно-літературної освіти потребують, на нашу думку, більшої уваги. Над ними працюють В. Бадер, О. Ісаєва, А. Курінна, О. Семенов, Т. Путій, В. Шуляр та ін. Зокрема, Г. Корицька обґрунтувала, що в умовах електронного навчання мови найбільш дієвими принципами є такі:

діяльності, неперервності, цілісності, мінімакса, психологічної комфортності, варіативності, креативності [2, с. 48]. Незважаючи на дослідницький інтерес учених до аспектів електронного навчання, теорія проблеми розроблена недостатньо, а в навчально-виховній практиці шкільної мовно-літературної освіти розвивальний потенціал електронних інформаційних ресурсів використовується неповною мірою. Натомість засобами електронного інформаційного контенту можна осучаснити й удосконалити зміст і технології навчання.

З огляду на сказане ставимо за *мету* розкрити розвивальний потенціал використання ресурсів електронної бібліотеки в системі шкільної мовно-літературної освіти.

Розвиток ключових і предметних компетентностей у межах мовно-літературної освіти здійснюється на основі опрацювання інформаційних документів, довідкових видань, творів художньої літератури тощо. Значний потенціал для забезпечення відповідної роботи мають ресурси і сервіси електронних бібліотек. За А. Кільченко, електронна бібліотека є інформаційною системою, що надійно накопичує, зберігає й ефективно використовує різні колекції електронних документів (інформаційних ресурсів), які доступні для користувача в зручному вигляді через глобальні мережі передавання даних [1, с.72].

На основі вивчення праць науковців (Т. Новицької, О. Спіріна, М. Шиненка та ін.) щодо порушеної проблеми *електронну бібліотеку* розглядаємо як web-орієнтований ресурс і сервіс, що сукупно мають забезпечити розповсюдження інформаційної продукції та відкритий доступ до неї користувачів мережі Інтернет, а також технологічну підтримку функціонування. Завдяки електронним бібліотекам учні-користувачі (читачі) мають змогу здійснювати інформаційний пошук різних публікацій у вигляді художніх творів, наукових книг, періодичних видань, електронних видань тощо. Адміністратори електронних бібліотек постійно змістовно наповнюють і поновлюють інформаційні ресурси й технічно, процесуально їх підтримують.

Порівняно з традиційними бібліотеками, перевагами електронних бібліотек та використання їх з освітньою метою є те, що вони забезпечують прискорений доступ до необхідної інформації (без значного витрачання коштів), уможливають швидко «загрузити», «скачати» книги в різних цифрових форматах і читати їх із застосуванням мобільних гаджетів у будь-якому місці й у будь-який час, це, своєю чергою, забезпечує мобільність інформаційно-освітнього середовища.

Користувачами електронних бібліотек в системі шкільного навчання є насамперед як учні, так і вчителі. Освітнє середовище з використанням відповідних бібліотек забезпечує умови для набуття учнями знань самостійно чи під керівництвом педагога. Використання в освітній системі електронних бібліотек – це інноваційний шлях активізації пізнавальних процесів, інтелектуально-духовного розвитку, формування критичного й системного мислення учнів. Загалом електронні бібліотеки розширюють інформаційно-освітній простір. Щоправда, експериментальне дослідження, спостереження за практикою навчання української мови і літератури показали, що не всі учні та вчителі сучасної школи мають досвід роботи з відповідними електронними ресурсами. Потрібно зазначити, що недостатній рівень комп'ютерної грамотності багатьох учителів-словесників гальмує процес ефективного використання ресурсів електронних бібліотек в педагогічній діяльності.

У межах шкільної мовно-літературної освіти використання ресурсів електронних бібліотек може здійснюватися за такими напрямками діяльності: 1) організація інформаційно-пошукової діяльності – у результаті формується вміння оперувати пошуковими системами в мережі Інтернет, розвивається критичне осмислення й оцінювання інформації, здатність сприймати, свідомо вибирати інформаційні джерела, володіти механізмами їх перероблення, зберігання, способами презентації інформації; 2) організація дослідницької діяльності, що забезпечує опанування мисленнєвих прийомів у процесі дослідження інформаційних текстів, вироблення дослідницьких умінь, оволодіння стилем наукового мислення; 3) організація інтерпретаційно-

креативної діяльності, що уможлиблює розуміння й тлумачення смислу тексту, розвиток творчого потенціалу учнів; 4) організація комунікативної діяльності – на засадах співпраці суб'єктів навчання, партнерського діалогу. Для забезпечення належного рівня опрацювання ресурсів електронних бібліотек у процесі навчання мови і літератури важливо використовувати різні методологічні підходи до організації навчання: *когнітивно-інтерпретаційний, інформаційно-пошуковий, ігровий, дослідницький, комунікативний* тощо. Ці підходи орієнтують на застосування різних видів навчальної діяльності з огляду на компетентісно орієнтовані цілі мовної та літературної освіти, що уможлиблює розроблення й обґрунтування варіативних навчальних технологій, методик, які забезпечують розвивальне освітнє середовище на основі застосування веб-квестів, навчально-предметних ігор, виконання учнями проектів, квазінаукових досліджень і т. ін.

Однією з найбільш популярних для учасників нашого дослідження (учнів і вчителів) виявилася така електронна бібліотека, як «Чтиво» (<http://chtyvo.org.ua/>), створення якої започатковано ще в 2005 році. Інтерес учнів до неї зумовлюється тим, що ця електронна бібліотека містить твори української літератури, які вивчаються за шкільною програмою, а спрощена навігаційна система забезпечує зручне користування й швидкий та безкоштовний доступ до контенту електронної бібліотеки.

Метою функціонування ресурсів і сервісів зазначеної електронної бібліотеки є поширення українськомовних творів у середовищі читачів. Відповідно до цієї мети в книгозбірні «Чтива» містяться українські книги не в скороченому варіанті, а в повному обсязі. Інформаційний контент бібліотеки добре структурований. Завдяки інтерактивному механізмові цього електронного ресурсу й простору віртуальної комунікації учні мають змогу не лише шукати потрібні книги, читати їх, досліджувати тексти, а й виражати свої думки, враження від прочитаного в коментарях, що забезпечує розвиток як інформаційно-пошукових навичок, пізнавальних процесів, читацьких, дослідницьких умінь, так і комунікативних навичок.

Результатами опрацювання ресурсів електронних бібліотек у межах мовно-літературної освіти можуть стати учнівські презентації, фотоквести за прочитаними літературними творами, учнівські публікації з досліджуваної проблеми, оприлюднення результатів дослідження на учнівських філологічних конференціях, захист науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук тощо.

Отже, формування й ефективне використання матеріалів електронних бібліотек є умовою для осучаснення навчального процесу в освітніх закладах. Електронна бібліотека – це електронний ресурс і сервіс, що сукупно забезпечують інтелектуальний і духовний розвиток особистості учня-читача. Електронну бібліотеку можна використовувати як засіб інформаційної підтримки навчальної діяльності в системі мовно-літературної освіти, а також для здійснення самоосвіти й саморозвитку учнів. Експериментальним шляхом підтверджено, що інтеграція електронних бібліотек в інформаційно-освітнє середовище уможливорює мобільність інформаційно-предметного пошуку, доступність інформаційного контенту освітнього середовища, забезпечує інтерес до самостійної роботи учнів. За таких обставин підвищується якість і мобільність освітніх послуг, посилюється розвивальний потенціал інформаційно-освітньої діяльності в процесі інноваційного навчання. Проблема мовно-літературної підготовки учнів в умовах розвитку дигітального освітнього середовища є відкритою для подальших наукових досліджень.

Література:

1. Кільченко А.В. Мережа електронних бібліотек як основа створення академічного єдиного науково-інформаційного простору / Кільченко А.В. // Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України : Матеріали наукової конференції. – Київ : ІТЗН НАПН України, 2015. – С. 72-74.
2. Корицька Г. Р. Шкільна мовна освіта в умовах розвитку електронного навчального середовища/ Корицька Г. Р. // E-learning у теорії та практиці навчання суспільно-гуманітарних дисциплін : [колективна монографія] / В. Пашков, В. Лісцін, Т. Каракатсаніс, Г. Корицька, А. Курінна, Т. Путій, О. Сирцова, Н. Шацька ; за заг. ред. Г. Р. Корицької, Т. М. Путій. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2017. – С. 40-54.

3. Попик В. Формування національного науково-інформаційного простору: інтеграція й кооперація зусиль бібліотек, наукових установ та інформаційних центрів України / В. Попик // Бібліотечний вісник. – 2015. – № 3. – С. 3-11.